

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Jitky Taušové

„Vliv vybraných osobnostních charakteristik a vnějších proměnných na míru prožívání akulturačního stresu u zahraničních studentů“, Olomouc 2016

Předložená disertační práce představuje výsledky původního výzkumu akulturačního procesu u studentů z různých zemí během jejich studia v Nizozemí. Z celého akulturačního procesu se zaměřuje na oblast psychické adaptace, což je legitimní redukce s ohledem na to, že práce svojí povahou spadá do oblasti psychologie.

Práce je dobře strukturována a je zřejmé, že autorka zvládla strategii vědecké argumentaci. Na práci je třeba ocenit velmi dobré teoretické a konceptuální zakotvení, které autorka představuje v úvodních částech textu, kde jasně poukazuje na klíčové teoretické koncepty své práce a také shrnuje dosavadní zjištění (zahraničních) obdobně orientovaných terénních šetření. Autorka ve své práci také jasně prokázala své kompetence v oblasti statistické analýzy.

Předloženou disertační práci neposuzuji z hlediska psychologie, ale vzhledem ke svému odbornému zaměření ji čtu spíše jako sociolog či kulturní antropolog, který se ve své odborné činnosti zabýval otázkami, které souvisejí s proces akulturace, popř. mezikulturních kontaktů. I z tohoto pohledu byla pro mne práce v mnoha ohledech zajímavá a přínosná.

Jako oponent se pokusím k předloženému textu zformulovat své připomínky, které předkládám k diskusi:

- Svým charakterem jde o práci, která analyzuje deklarace spojené se sebezposuzováním a používá nástroje na měření „vnímání“, „orientace“, „osobnostní charakteristiky“ apod., což by znamenalo, že příčinu akulturačního stresu hledá v psychice jedince. Nejsem si jist, zda je tato redukce oprávněná, neboť vede k eliminaci vnějších (sociálních a kulturních) faktorů. Na druhou stranu není práce v tomto ohledu konzistentní, protože jako jeden z významných faktorů předpokládá předchozí studijní pobyt v zahraničí. Pokud do analýzy vyrovnávání se s tlaky, které jsou spojeny se studijním pobytem v cizí zemi, připustíme sociální faktory, pak se otevírá široká otázka, které z těchto faktorů považovat za klíčové. To by ale práce dostala trochu jiný charakter a musela by zahrnout otázky, které řeší sociologie nebo antropologie. Jako příklad uvedu tři příklady, které jsou podle mne významné – a) existence a používání scype, b) možnost cestování během studijního pobytu do země původu, c) existence či neexistence silných mezilidských a osobních (např. sexuálních) vazeb v zemi původu i v hostitelské zemi. Tedy jinak řečeno: nejsou pro zvládnání akulturačního stresu více významné faktory sociální než psychické?
- Domnívám se, že do promýšlení celkového pojetí tématu i výzkumu, by bylo vhodné a přínosné zahrnout ještě další teoretický koncept, kterým je transnacionalismus, resp. teorie transnacionálních polí a vztahů. Tato perspektiva nepředpokládá mechanický pohyb (jedince od někud odjede a nějak přijede), ale formuluje představu transnacionálního prostoru (polí), které propojuje zemi původu s hostitelskou zemí (či zeměmi), mezi nimiž existuje řada forem vztahů a komunikací. Jinak řečeno: neovlivňují úspěšnost zvládnání akulturačního stresu transnacionální vazby?
- Velmi oceňuji, že v autorka v závěrečné části otevírá kritickou diskusi o svém výzkumu a přiznává, že významným problémem může být způsob získávání (vytváření) dat. Ze sociologického hlediska je samovýběr v kvantitativních šetřeních více než velmi diskutabilní; ale možná, že v psychologii je tento postup legitimní (s ohledem na cíl takového výzkumu).

- Po celou dobu čtení textu jsem si kladl otázku, proč autorka provedla výzkum v Nizozemí (zvláště, když data byla získávána v kyberprostoru, tedy za pomoci facebookových skupin). Domnívám se, že výzkum by byl daleko přínosnější, pokud by byl proveden v českém prostředí. Navíc by se dalo jistě vyhnout některým problémům spojených s distribucí dotazníků (vedení českých vysokých škol by mohlo být vstřícnější, zvláště pokud by jim výsledky přinesly nějaké podněty pro zlepšení podmínek pro zahraniční studenty).
- Na závěr bych rád požádal autorku, zda by v průběhu obhajoby mohla velmi stručně ukázat největší přínos její práce. Autorka to dělá na několika místech textu, ale po přečtení celého textu není (alespoň pro mne) zcela zřejmé, čeho si autorka na své práci cenní nejvíce. Ptám se také proto, že výsledky by jistě měly být publikovány v (minimálně jedné) odborné studii a tato studie by měla být postavena představení toho nejcennějšího v textu, resp. na tom, co je přínosem k dosavadním studiím v této oblasti.

Po formální stránce je text připraven odpovídajícím způsobem. Trochu mi vadilo opakování některých tvrzení na více místech, což přehlednost textu poněkud ztěžovalo.

Práci považuji za velmi zdařilou, původní, s odpovídající ambicí i odpovídajícím provedením. Práce splňuje všechny podmínky kladení na disertační práci a velmi rád ji **doporučuji k obhajobě**.

V Olomouci dne 20. 4. 2016

prof. PhDr. Dušan Lužný, Dr.

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, FF UP